

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра кримінального процесу

Навчальна дисципліна
“КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС”

Тема:

**ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ**

Київ 2016

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1.Поняття, значення і класифікація засад кримінального провадження.

2.Конституційні засади кримінального провадження.

3.Спеціальні засади кримінального провадження та їх характеристика.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року
3. Кримінальний процес: підручник / В.В. Коваленко, Л.Д. Удалова, Д.П. Письменний. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 544 с.
4. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Загальна частина) [Текст] [Рожнова В.В., Савицький Д.О., Конюшенко Я.Ю. та ін.]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 280 с.
5. Удалова Л.Д. Кримінальний процес України в питаннях і відповідях: навч. посіб.: 3-тє вид., перероб. і доповн. / Л.Д. Удалова, В.В. Рожнова, Д.О. Савицький, О.Ю. Хабло. – К.: Національна академія внутрішніх справ. – 2013. – 256 с.

ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

- це закріплені в правових нормах вихідні положення, що відбивають панівні в державі політичні та правові ідеї і визначають сутність організації і діяльності компетентних державних органів щодо досудового розслідування і судового розгляду кримінальних проваджень.

ОЗНАКИ ЗАСАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ:

- вони втілені у формі правових норм;
- норми-засади є не вивідними, а навпаки — із них виводяться всі інші норми кримінально-процесуального права;
- вони є найзагальнішими, фундаментальними правовими положеннями;
- на їх основі побудована і діє вся кримінально-процесуальна система;
- вони характеризують кримінальний процес у цілому — ззовні;
- норми-засади діють на всіх або на більшості стадій кримінального процесу і обов'язково в його центральній стадії — судовому розгляді;
- порушення однієї засади, як правило, призводить до порушення інших засад і тим самим до порушення законності при кримінальному провадженні;
- недотримання хоча б однієї засади спричиняє скасування прийнятих у кримінальному провадженні рішень та інші негативні наслідки.

ЗНАЧЕННЯ ЗАСАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ,

полягає в тому, що вони є:

- гарантією дотримання прав і законних інтересів особи в кримінальному процесі;
- гарантією прийняття законних і обґрунтованих рішень у кримінальному провадженні;
- вихідними положеннями для тлумачення окремих кримінально-процесуальних норм;
- засобом, завдяки якому досягається упорядкованість у розв'язанні питань, щодо яких є прогалини в праві, та у випадках застосування кримінально-процесуального права за аналогією;
- підґрунтям для вирішення всіх суперечностей, що виникають під час кримінального провадження.

Засади кримінального провадження:

- 1) верховенство права;
- 2) законність;
- 3) рівність перед законом і судом;
- 4) повага до людської гідності;
- 5) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність;
- 6) недоторканність житла чи іншого володіння особи;
- 7) таємниця спілкування;
- 8) невтручання у приватне життя;
- 9) недоторканність права власності;
- 10) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини;
- 11) свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї;

- 12) заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення;
- 13) забезпечення права на захист;
- 14) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень;
- 15) змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості ;
- 16) безпосередність дослідження показань, речей і документів;
- 17) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності;
- 18) публічність;
- 19) диспозитивність;
- 20) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами;
- 21) розумність строків;
- 22) мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

Класифікація засад кримінального провадження

За юридичною силою джерела:

• конституційні

• спеціальні
(інші)

Залежно від поширеності на галузі права:

- загальноправові
- міжгалузеві
- галузеві

**Засада
верховенства
права**

**Засада
законності**

- це кримінально-процесуальне положення, яке полягає в тому, що людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави (ст. 8 КПК).

— це вимога точного і неухильного застосування законів органами досудового розслідування, прокуратури, суду, дотримання (виконання) всіма іншими суб'єктами кримінального провадження, державними і недержавними установами й організаціями, посадовими особами, громадянами приписів Конституції України, законів і відповідних нормативних актів.

Засада мови, якою
здійснюється кримінальне
провадження

полягає у тому, що кримінальне
провадження в Україні
провадиться державною
українською мовою

Засада рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом

всі люди є вільними та рівними у своїй гідності та правах (ч. 1 ст. 21 Конституції України)

Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (ч. 2 ст. 24 Конституції України).

Засада забезпечення права людини на свободу та особисту недоторканність означає, що під час кримінального провадження ніхто не може триматися під вартою, бути затриманим або обмеженим у здійсненні права на вільне пересування в інший спосіб через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення, інакше як на підставах та в порядку, передбачених КПК.

Засада недоторканності житла чи іншого володіння особи полягає у тому, що не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених КПК (ст. 13 КПК).

Засада поваги до людської гідності

Кожен має право на повагу до його гідності.

Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому або нелюдському або такому, що принижує його гідність, поведженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим та іншим дослідям.

Засада невторчання у приватне життя (ст. 15 КПК)

полягає у тому, що під час кримінального
провадження кожному гарантується
невторчання у приватне життя.

Засада таємниці спілкування

3. Інформація, отримана внаслідок втручання у спілкування, не може бути використана інакше як для вирішення завдань кримінального судочинства.

1. Під час кримінального провадження кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування.
2. Втручання у таємницю спілкування можливе лише на підставі судового рішення, у випадках, передбачених КПК, з метою виявити та запобігти тяжкому чи особливо тяжкому злочину, встановити його обставини, особу, яка вчинила злочин, якщо іншими способами неможливо досягти цієї мети.

Засада забезпечення підозрюваному та обвинуваченому права на захист

- це конституційно-правове положення, згідно з яким посадові особи, які ведуть процес, зобов'язані забезпечити підозрюваному, обвинуваченому сукупність процесуальних прав, завдяки яким вони отримують можливість захищатися передбаченими законом способами від підозри чи обвинувачення.

Засада презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини

- ніхто не зобов'язаний доводити свою винуватість у вчиненні злочину або меншу винуватість, або наявність обставин, що виключають кримінальну відповідальність особи;
- обов'язок доведення винуватості особи покладено на слідчого, прокурора;
- заборонено перекладати обов'язок доведення на обвинуваченого, домагатися його показань шляхом насильства, погроз та інших незаконних заходів;

- обвинувачення не може ґрунтуватися на засадах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях;
- усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь;
- недоведеність участі обвинуваченого у вчиненні злочину в юридичному відношенні означає його невинуватість і тягне за собою закриття кримінального провадження на досудовому слідстві і постановлення виправдувального вироку в стадії судового розгляду;
- факт притягнення особи до участі у кримінальному провадженні як підозрюваної, обвинуваченої, обрання щодо неї запобіжного заходу не повинні розцінюватися як доказ її винуватості.

Засада гласності та відкритості судового провадження та його повне фіксування технічними засобами полягає у тому, що розгляд кримінальних проваджень у всіх судах є відкритим, крім випадків, передбачених законом.

Засада змагальності сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості — це правове положення, згідно з яким двом рівноправним сторонам (обвинувачення і захисту) забезпечується можливість брати активну участь у дослідженні обставин кримінального провадження перед незалежним арбітром — судом, який не може здійснювати інших функцій, окрім функції правосуддя.

Засада диспозитивності

– це конституційно-правове положення, згідно з яким суб'єктам кримінального процесу надано та забезпечено можливість вільно в межах закону обирати способи поведінки для захисту своїх кримінально-правових і процесуальних прав, а також впливати на хід та результати кримінально-процесуальної діяльності .

Засада права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності

Кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому КПК.

Гарантується право на перегляд вироку, ухвали суду, що стосується прав, свобод чи інтересів особи, судом вищого рівня в порядку, передбаченому цим Кодексом, незалежно від того, чи брала така особа участь у судовому розгляді.